בְּשֵׁמוֹת מוּבְהָקִין – שהעדים החתומים בשטר יש להם שמות מובהקים של גויים, ולא מצויים יהודים הנקראים בשמות אלו, ולכך לא יבואו לסמוך עליהם בתור עדי מסירה.

שואלת הגמרא, הֵיכִי דָּמֵי שֵׁמוֹת מוּבְהָקִין – אלו שמות לדוגמא יחשבו כשמות מובהקים. עונה הגמרא, אָמַר רַב פָּפָּא, כְּגוֹן השמות הוּרְמִיז וַאֲבוּדִינָא בַּר שִׁיבְתַּאי וּבַר קִידְרִי וּבַאטִי וְנָקִים אוּנָא, שהם שמות של דיינֵי הגויים, והם למשל שמות מובהקים של גויים.

ממשיכה הגמרא ומקשה, לדבריך שרק גט שחתומים בו עדים עם שמות מובהקים של גויים כשר, אֲבָל גט שחתומים בו עדים בעלי שֵׁמוֹת שֶׁאֵין מוּבְהָקִים, מַאי, לֹא – האם לרבי שמעון לא יהיה הגט כשר, אִי הָכִי – אם כך, אַדְּתָנֵי סֵיפָא – עד ששנה וחילק התנא בסיפא בין הדיוט לערכאות, וביאר שלֹא הוּזְקְרוּ בבית המדרש לפסול עדים גויים אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט שלא בערכאות, לְפֻלּוֹג וְלִיתְנֵי בְּדִידָהּ – היה לו לתנא לחלק בדין הזה עצמו של עדים שחתמו בערכאות, ולומר, בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שגט שחתמו עליו גויים בערכאות כשר, דווקא בְּעדים בעלי שֵׁמוֹת מוּבְהָקִין, אֲבָל עדים בעלי שֵׁמוֹת שֶׁאֵין מוּבְהָקִין, לֹא הכשירו את הגט, ולא לחלק בין ערכאות להדיוטות.

עונה הגמרא, אין כוונת רבי שמעון לחלק בין ערכאות להדיוט בגיטין, אלא הָכִי נַמִּי קָאָמַר – כוונת התנא אכן לחלק כדברינו, בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים שגיטי נשים כשרים גם אם נחתמו על ידי עדים גויים, רק בְּעדים בעלי שֵׁמוֹת מוּבְהָקִין, שלא יטעו להכשירם בתור עדי מסירה, אֲבָל בְּשֵׁמוֹת שֶׁאֵין מוּבְהָקִין, הרי הם פסולים, וְנַעֲשֶׂה דינם כְּמִי שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט – כמו שטרי מכר שנעשו בהדיוט שלא בערכאות ובלי עדי מסירה וּפְסוּלִין ביון שהם חשודים לשקר.

תירוץ נוסף, וְאִיבָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה תאמר כך, שהסֵּיפָא לא הזכרו וכו' אינה סיום דברי רבי שמעון, אלא אָתָאן לְגִיטֵּי מָמוֹן – באה כהמשך לתחילת המשנה שהכשיר תנא קמא שטרות ממון שנעשו בערכאות גם בלי עדי מסירה, מפני שהערכאות אינם רוצים לקלקל את מהימנותם, וְהָכִי קָאָמַר – וכך המשיך תנא קמא ואמר, לֹא הוּזְקְרוּ בבית המדרש שעדים גויים החתומים על גִּיטֵּי מָמוֹן – שטרי ממון דְּפָסְלִים, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט – שלא בערכאות, שאז חשודים שמשקרים, אבל נעשו בערכאות כשרים.

הגמרא מביאה ברייתא שבה מוכיח רבי שמעון לחכמים שגם חכמי הדורות שקדמו להם, הכשירו גיטי נשים שחתמו עליהם גויים בעלי שמות מובהקים, ושנמסרו בפני עדי מסירה כשרים: תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי, כָּךְ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲכָמִים בְּצִדָּדִי, לֹא נֶחְלְקוּ רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲכָמִים שהיו בדורות שקדמו לנו, עַל כָּל הַשְּׁטָרוֹת הָעוֹלִין – שנעשו בְּעַרְכָּאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁחוֹתְמֵיהֶן – שהעדים החתומים עליהם הם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, השטרות כְּשֵׁרִים, וַאֲפִילּוּ גִּיטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים כשרים כשנעשו בערכאות ושמות העדים הגוים מובהקים, ועדי המסירה ישראלים, לֹא נֶחְלְקוּ רבי עקיבא וחכמים אֶלָּא בשאר שטרות בִּזְמַן שֶׁנַּעֲשׂוּ בְּהֶדְיוֹט שלא בערכאות ובלי עדי מסירה, שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא מַכְשִׁיר מפני שהעדים מפחדים לשקר שמא יימסרו למלך בעוון גניבה. וַחֲכָמִים פּוֹסְלִים מפני שהשטר נעשה לראיה וסומכים על העדים עובדי כוכבים, והם חשודים לשקר. חוץ מִגִּיטֵּי נָשִׁים וְשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים שנעשו בעדי מסירה ושמות מובהקים, שגם חכמים מודים שהם כשרים אף כשנעשו בהדיוטות, משום שסומכים על העדי מסירה.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אַף אֵלּוּ בְּשֵׁירִין – גם מה שאתם חכמים מכשירים גיטי נשים ושחרורי עבדים שחתמו בהם עדים גויים בעלי שמות מובהקים, זה דווקא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל חוֹתְמִין – שהגויים לא נותנים לישראלים לחתום על שטרות וגיטין, ובמקרה זה כולם יודעים שהחותמים הם גויים, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹתְמִין – שמתירים גם לישראלים לחתום, לֹא הכשירו גיטין שנחתמו על ידי עדים גויים אפילו כשנעשו בערכאות ואפילו אם שמותיהם מובהקים, שגזרו שמא יבואו להכשיר אף בשמות שאינם מובהקים.

שואלת הגמרא, כמו שאתה פוסל שמות מובהקים גזירה שמא יכשירו גם שמות שאינם מובהקים, כך מָקוֹם שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל חוֹתְמִין שאמרת שהגט כשר נַמִּי לִיגְזוֹר – גם נגזור, שהגט יהיה פסול, אֲטוּ מָקוֹם שֶׁיִּשְׂרָאֵל חוֹתְמִין – שמא יבואו להכשיר גם במקום שישראל רשאים לחתום.

עונה הגמרא, שָׁמָא בְּשָׁמָא מְחַלְּיף – אנשים טועים בין שם לשם, והם עלולים לטעות ולהכשיר גם שם שאינו מובהק, אבל אַתָּרָא לֹא מְחַלְּיף – אבל אנשים לא טועים בין מקום למקום, ואין לחשוש שאם נכשיר גט במקום אחד שאנשים יטעו ויכשירו מקום שני.

רַבִינָא סָבַר לְאַכְשׁוּרֵי – להכשיר בשאר שטרות שנעשו בְּכִנּוּפְיָא דְּאַרְמָאֵי – באסיפת גויים שאינם ערכאות. אָמַר לֵיהּ רַפְרָם, עֲרָכָאוֹת תְּנַן – במשנה שנינו שרק שטר שנעשה בערכאות כשר, אבל שלא בערכאות לא.

אָמַר רָבָא, הַאי שְׁטָרָא פַּרְסָאָה – שטר חוב שכתוב בלשון פרסית, שלא נעשה בערכאות וחתומים עליו עדים פרסיים הדיוטות, דְּמַסְרִיהּ נִיהֵלֵיהּ בְּאַפֵּי סַהֲדֵי יִשְׂרָאֵל – אם הוא נמסר לידי המלוה בעדי מסירה ישראלים, מַגְבִּינַן בֵּיהּ מִבְּנֵי חָרֵי – יכול המלוה באמצעות שטר זה לגבות מהלוה בלבד את חובו, אבל לא מהלקוחות שקנו מהלוה.

שואלת הגמרא, וְהָא לֹא יָדְעִי לְמֵיקְרָא – והרי עדי המסירה לא יודעים מה כתוב בשטר, ואיך יוכלו להעיד לאחר זמן אודות שטר זה. עונה הגמרא, בְּרֵישֵׁי – מדובר שעדי המסירה יודעים לקרוא פרסית ומבינים את הכתוב בשטר. שואלת הגמרא, וְהָא בְּעִינָא כְּתָב שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְזַיֵּף – צריך לכתוב את השטר על קלף שעבדו אותו בחומר הנקרא עפצים, כדי שלא יהיה אפשרות למחוק את הכתוב בו מפני שהמחיקה ניכרת, וְלֵיכָּא – והקלפים של הפרסים אינם מעובדים בעפצים, ויתכן שהמלוה מחק את הסכום שהיה כתוב בו וכתב סכום גדול יותר. עונה הגמרא, רבא דיבר בְּדַאֲפֵיצָן – שהשטר היה כתוב על קלף מעובד בעפצים.

שואלת הגמרא, וְהָא בְּעִינָא צְרִיךְ שֶׁיַּחֲזִיר מֵעֵינָיו שֶׁל שְׁטָר בְּשִׁטָּה אַחֶרוֹנָה – כשכותבים שטר צריך שהשורה האחרונה בשטר תכלול בקצרה את הנאמר בגוף השטר, וְלֵיכָּא – ובשטרות של הפרסים אין הדבר כך. עונה הגמרא, בְּדַמְחַדַּר – רבא מדבר בשטר שחזרו בשורה האחרונה על הנאמר לעיל.

שואלת הגמרא, אִי חָכְמִי מְמַשְׁעֲבְדִי נַמִּי – אם כך שהשטר נעשה כדת וכדין, שיגבה המלוה בשטר זה גם מהלקוחות. עונה הגמרא, לֵית לֵיהּ קָלָא – שטר חוב שחתומים עליו עדים גויים אין לו קול, לפי שאת הקול על ההלוואה מוציאים עדי החתימה כשהם ישראלים, אבל עדי המסירה אינם מוציאים קול, והלקוחות אינם יודעים להזהר לא לקנות קרקע שמשועבדת למלוה.

בָּעָא מִינֵּיהּ רֵישׁ לָקִישׁ מֵרַבִּי יוֹחָנָן,

גט שנכתב בארץ ישראל, ואנו רואים את חתימותיהם של העדים חַתוּמִין עַל הַגֵּט, וּשְׁמוֹתָן כְּשֵׁמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, ואנו מסופקים אם הם ישראלים או גויים, מַהוּ – האם אפשר לגרש בו את האשה בפני עדי מסירה.

אָמַר לֵיהּ רבי יוחנן, מעולם לֹא בָּא לְיָדֵינוּ גט ששמות עדיו היו שמות של גוים, אֶלָּא פעם אחת בא לפנינו גט שהיו שמות עדיו לוּקוּם וְלוּם, וְהִכְשַׁרְנוּ למסרו בפני עדי מסירה. ומבאר רבי יוחנן, וְדַוְקָא כשהשמות הם כגון לוּקוּם וְלוּם, דְּלֹא שְׁכִיחֵי יִשְׂרְאֵל דְּמַסְקֵי בְּשְׁמָהָתַיְיהוּ – שאין מצויים ישראלים שנקראים בשמות אלו, ועל כן ברור לכל שהם גוים, ולא יבואו לטעות בהם שהם ישראלים ולסמוך עליהם. אֲבָל שְׁמָהָתָא אַחֲרִינֵי, דִּשְׁכִיחֵי יִשְׂרְאֵל דְּמַסְקֵי בְּשְׁמָהָתַיְיהוּ – שמצויים ישראלים שנקראים בהם, ואינם מובהקים לגוים בלבד, לֹא מכשירים את הגט.

אִיתְיְיהּ – הקשה ריש לקיש לרבי יוחנן, והרי שנינו בברייתא, גִּיטֵּי הַבָּאִים מִמְּדִינַת הַיָּם וְעֵדִים חֲתוּמִים עֲלֵיהֶם, אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁמוֹתֵיהֶן כְּשֵׁמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, אין חוששים שהם עובדי כוכבים, אלא הגיטין כְּשֵׁרִין להתגרש בהם, מִפְּנֵי שָׁרוֹב יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ שְׁמוֹתֵיהֶן כְּשֵׁמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, ולכן אנו מחזיקים שהעדים ישראלים. ומבואר שאף אם השמות של גוים, ואינם מובהקים [שהרי אנו נוקטים שהם ישראלים], הגט כשר, וקשה על רבי יוחנן שפסל באופן זה.

תירץ לו רבי יוחנן, הָתָם – הברייתא שהכשירה, היינו כִּדְרָקָתָנֵי מַעֲמָא – בגלל הטעם המפורש שם בברייתא, מִפְּנֵי שָׁרוֹב יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּחוּץ לָאָרֶץ שְׁמוֹתֵיהֶן כְּשֵׁמוֹת עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, ואנו מחזיקים אותם לישראלים. וזה דווקא בגט הבא מחוץ לארץ, אבל אנו עוסקים בגט הבא מארץ ישראל, שאין הישראלים הדרים בה נקראים בשמות של גוים, ולכן כשלעדים החתומים בגט יש שמות גויים שאינם מובהקים אנו חוששים שמא גוים הם, ולכן פסול לגרש בו.

וְאִיבָּא דְּאָמְרֵי – ויש אומרים שריש לקיש לא שאל על גיטין הבאים מארץ ישראל, אלא בְּגִי מַתְנִיתָא בָּעָא מִינֵּיהּ – כפי האופן המבואר בברייתא שאל, דהיינו על גיטין הבאים ממדינת הים, וּפָשֵׁט לֵיהּ רבי יוחנן תשובה לשאלתו מִמַּתְנִיתָא – מהברייתא הנזכרת שמחזיקים את העדים לישראלים והגיטין כשרים, מפני שרוב שמות הישראלים בחוץ לארץ הם כשמות עובדי כוכבים:

המשנה שלפנינו מיוסדת על דין 'זכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לו אלא בפניו', כלומר, שיכול אדם לעשות פעולה של זכות בשביל חבירו, וזה מועיל כאילו חבירו עשאה, אף שלא מינהו לשלוחו. שברור הדבר שהוא רוצה שנהיה שליחו בדבר זה. אך דבר של חובה אינו יכול לעשות בשביל חבירו אלא אם מינהו שליח על כך. נידון המשנה הוא, האם פעולת גירושי אשה או שחרור עבד נחשבים לדבר זכות עבור האשה או העבד, או לא:

משנה

הָאוֹמֵר לשלוחו, תֵּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי, וְכן האומר לשלוחו תֵּן שְׁטָר שִׁחרוּר זֶה לְעַבְדִּי, אִם רָצָה הבעל או האדון לַחֲזוֹר בו, קודם שמסר השליח את השטר לידי האשה או העבד, דינו שִׁבְשְׁנֵיהֶן – בין בגט ובין בשחרור יַחֲזוֹר – יכול לחזור בו ולבטל השליחות. שהשליח אינו יכול לזכות בשטר עבורם שלא בפניהם, מכיון שהוא לחובתם. אלו דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, רק בְּגִיטֵּי נָשִׁים יכול הבעל לחזור בו, משום שחוב הוא לאשה, אֲבָל לֹא בְּשִׁחְרוּרֵי עֲבָדִים. וטעמם, לְפִי שֶׁזְּכִין לָאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו – ולכן יכול השליח לזכות בשטר השחרור לעבד אף שלא בידיעתו, כי זכות היא לו לצאת לחרות, ושוב אין האדון יכול לחזור בו, וְאולם אֵין חָבִין לוֹ אֶלָּא בְּפָנָיו, ולכן אינו זוכה את הגט עבור האשה שלא בידיעתה, וכיון שעדיין לא קיבלה את הגט יכול הבעל לחזור בו ולבטל את שליחותו.

חכמים מבארים טעם החילוק ביניהם: שֶׁאִם יִרְצֶה האדון שֶׁלֹּא לָזוּן אֶת עַבְדּוֹ – לא לתת לו מזונות, רַשַּׁאי, שאין עליו חיוב לספק מזונותיו.

נמצא שאין העבד מפסיד על ידי שחרורו, וְאולם אם ירצה הבעל שֶׁלֹּא לָזוּן אֶת אִשְׁתּוֹ, אֵינוֹ רַשַּׁאי, ולכן נחשבים הגירושין חוב עבורה, שהרי מפסידה את מזונותיה.

אָמַר לָהֶם רבי מאיר לחכמים, וַהֲרֵי כהן שיש לו עבד הוּא פּוֹסֵל אֶת עַבְדּוֹ מִן הַתְּרוּמָה על ידי השחרור. שהרי כל זמן שהוא עבד כהן מותר לו לאכול תרומה, אבל אם משתחרר דינו ככל ישראל שאסור בזה, כְּשֵׁם שֶׁהוּא [–הכהן] פּוֹסֵל אֶת אִשְׁתּוֹ מאכילת תרומה אם היא בת ישראל, שרק בעת שנשואה לו מותרת בתרומה. הרי ששחרור עבד חובה הוא לו כגירושי אשה.

אָמְרוּ לוֹ חכמים לרבי מאיר, מה שמפסיד אכילת תרומה אינה סיבה לומר ששחרור עבד הוא חובה עבורו, כי הרי הטעם שעבד כהן אוכל בתרומה הוא מִפְּנֵי שֶׁהוּא קִנְיָינוֹ של הכהן, ואם כן גם בלא שטר שחרור יכול האדון לפסלו מלאכול תרומה, על ידי שימכרנו לישראל. ולכן יכול השליח לזכות בשטר השחרור לעבד, שאין בזה שום חובה אלא רק זכות שיוצא לחרות:

גמרא

סוגייתינו עוסקת באדם שחייב ממון לחבירו, ובא אדם זר לתפוס מנכסיו עבור בעל החוב. הגמרא מברר האם תפיסתו מועילה לזכות עבור בעל החוב:

יָתִיב – ישב רַב הוּנָא וְרַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף, קָמֵיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה – לפני רבי ירמיה, וְיָתִיב רַבִּי יִרְמְיָה וְקָא מְנַמְנֵם, וְיָתִיב רַב הוּנָא וְקָאָמַר, שְׁמַע מִינָּהּ מִדְּרַבָּנָן – מדברי חכמים במשנתינו שאמרו שהשליח זוכה את שטר השחרור לעבד, ואפילו אם האדון חוזר בו ומבטל את שליחותו, מוכח, שאדם זר הַתּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב מנכסי הלוה, קָנָה עבורו, ואין הלוה יכול להתנגד. אָמַר לֵיהּ רַב יִצְחָק בַּר יוֹסֵף לרב הונא, וַאֲפִילּוּ בְּמָקוֹם שֶׁחָב לַאֲחֵרִים – האם יש ללמוד שהתופס לבעל חוב קונה אפילו במקום שעל ידי תפיסתו נגרמת חובה לאחרים, שהרי השליח מפסיד לאדון על ידי השחרור. אָמַר לֵיהּ רב הונא, אִין – אכן, ממשנתינו יש ללמוד שהתופס לבעל חוב קונה אפילו במקום שנגרמת חובה לאחרים. אַדְּהָכִי – בינתיים, אִיתְּעַר בָּהוּ רַבִּי יִרְמְיָה – התעורר רבי ירמיה מנמנומו, וְאָמַר לְהוּ לרב הונא ורב יצחק בר יוסף, דַּרְדְּקֵי – בחורים, אינכם מבינים נכון, הָכִי [–כך] אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַתּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמָקוֹם שֶׁחָב לַאֲחֵרִים, לֹא קָנָה בשביל המלוה. וְאִם תֹּאמַר שהרי מִמִּשְׁנָתֵינוּ יש להוכיח שקנה, וכפי שנתבאר שהשליח מפסיד לאדון על ידי שתופס לעבד. יש לומר, שכָּל הָאוֹמֵר 'תְּנוּ' שטר שחרור זה לעבדי, כְּאוֹמֵר 'זְכוּ' דָּמֵי – הרי זה כאילו אמר בפירוש 'זכו שטר שחרור זה לעבדי', ולכן יכול השליח לזכות עבור העבד ולהפסיד לאדון מאחר שהוא עשאו שליח על כך, ואין ראיה מכאן לכל אדם התופס לבעל חוב.

הגמרא מוסיפה לדון בענין זה: אָמַר רַב חִסְדָּא, כאשר אנו דנים לגבי הַתּוֹפֵס לְבַעַל חוֹב בְּמָקוֹם שֶׁחָב לַאֲחֵרִים, כְּאנוּ לְמַחֲלוֹקֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבָּנָן, שכן נראה מדבריהם שנחלקו בזה. דְּתַנְיָא, מִי שֶׁלִּיקֵּט אֶת הַפֵּאָה, והוא עשיר, ואינו זכאי לקחתה לעצמו, וְאָמַר, 'הֲרֵי פאה זוֹ לְפְלוֹנִי עָנִי', רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, זָכָה לוֹ – לאותו עני, והרי היא שלו. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אין בכוחו של העשיר לזכות עבור פלוני העני, ולכן יִתְּנֶנּוּ לָעֲנִי הַנִּמְצָא רִאשׁוֹן – לעני שיפגוש ראשונה. ורב חסדא מפרש טעמם של חכמים, שהתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה, ולכן אין העשיר יכול לזכות עבור העני, כיון שבזה מונע מעניים אחרים ללקוט פאה זו. ורבי אליעזר סובר שהתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים קנה.

דוחה הגמרא, אָמַר אַמֵּימַר, וְאִיתֵּימָא – ויש אומרים שאמר זאת רַב פָּפָּא,